

Stockens unika posthus

Det lilla posthuset med de gulmålade små luckorna inne i Stockens gamla samhällsdel väcker uppmärksamhet bland besökare och är kanske det mest fotograferade objektet på Stocken. Det är en unik liten byggnad som speglar en bit av samhällets historia.

Bild 1.

Bild 2.

Historik

Den förste lantbrevbäraren på linjen Ellös – Stocken var *Anders Bernhardsson*, född 1874 på Råön och bosatt där i stort sett hela sitt liv. Han tillträdde sin tjänst 1917. Innan dess hade post hämtats med båt från Gullholmen och delats ut i affären vid Paln. Anders Bernhardsson blev legendarisk, inte minst för sin förmåga att skriva rimmade verser och brev om det mesta. När han ropade ut posten, gjorde han det ofta med ett rim på mottagarens namn. (Läs mer om honom i boken *Om STOCKEN – förr och nu*, kapitel 14, här på Föreningen Stockens hemsida.)

Allmänt kallades han för *Master* - enligt uppgift därför att han bar en blå kavaj med förgyllda knappar. En annan förklaring är att den delen på Råön, som han kom från, i dagligt tal kallades för *Marstrand* och namnet Master skulle vara en sammandragning av det ordet.

Master rodde över till Stocken från Råön och gick till fots till Ellös, där han hämtade posten. Sedan vandrade han med brev och tidningar vägen tillbaka från gård till gård. På Stocken, dit han ibland kom ganska sent, delade han ut posten genom en lucka i spruthuset i Sotestranden.

*Jag får fyra dagar vandra med väskan på min rygg
för att tjäna mig och andra, torka svetten, jaga mygg.
Titta in i mången stuga, där de sitter smått och trångt.
Goda ben, de måste duga, då min bana ligger långt.
Nå, det kan ju inte skada, ty det är ett friluftsliv.
När jag kommer blir de glada, både kvinna, man och viv.*

Bild 3. Anders Bernhardsson, kallad Master och bosatt på Råön, blev 1917 den förste lantbrevbäraren på linjen Ellös – Stocken. När hans krafter började avta, lämnade han 1933 sin tjänst och dog året därpå.

När det vid en myndighetsinspektion av brandmaterialen visade sig att spruthuset också regelmässigt användes för postutdelning och att Master dessutom ibland övernattade där, när timmen blivit sen eller vädret inte var tjänligt för överfart till Råön, förbjöds omedelbart all "postal" användning av spruthuset.

Municipalsamhället Stocken löste problemet genom att man satte upp ett litet posthus på platsen för nuvarande fastigheten Adels lid 1. Intill låg en mindre obebodd stuga. Boden hade ingången i den ena gaveln och luckor åt de andra hållen så att postutdelningen kunde ske i det vädersträck, där det för tillfället var lä.

Bild 4. Ungefär i mitten av ovanstående bild från ca 1933 kan man skymta det lilla posthuset, som alltså här står på sin ursprungliga plats.

Masters efterträdare som lantbrevbärare blev *Georg Johansson*, född på Stocken, som efter flera års sjömansliv och arbete i Amerika kommit hem igen. Från början var han cyklande lantbrevbärare, men han skaffade snart en mindre bil för postturerna. En postexpedition öppnades i huset där han bodde (nuvarande fastigheten Gamla vägen 8). Efter hand övertog hans hustru Jenny mer och mer av postarbetet och Georg ägnade sig helt åt den drogbilsrörelse han startat.

I mitten av 1930-talet skulle marken, där posthuset låg, tas i anspråk för byggandet av ett bostadshus (nuvarande fastigheten Adels lid 1). Då flyttades posthuset till den plats det nu har.

Georg Johansson hade en ny idé för att förenkla postutdelningen. Han byggde om posthuset och snickrade postfack med luckor som kunde öppnas utifrån - ett fack för varje hushåll. Nu behövde man inte passa lantbrevbärarens ankomst för att få sin post utan kunde hämta den när det var lämpligt. De boende fick själva skaffa och montera in lås. Posthuset fick alltså det utseende det har idag. Antalet postfack fick emellertid efter hand utökas.

Efter Georgs död 1968 fortsatte hans hustru Jenny en tid med postutdelningen. Efter henne tog *Agne Pettersson* i Tönsäng över verksamheten i förändrad form. Senare

skedde ytterligare omorganisationer av postverksamheten med ett större postkontor i Ellös.

Hösten 1985 kallade postverket ”*Samtliga ägare till posthuset*” till ett möte på Svanvik och framförde kravet att elektriskt ljus måste dras in i posthuset, om man skulle fortsätta att använda det. Denna upprustning kom aldrig till stånd. Kostnaderna avgjorde frågan. Eftersom man vid den här tiden i de nyare delarna av samhället redan hade stationer med brevlådor, blev detta även lösningen för den äldre delen. 1987 upphörde postutdelningen i posthuset.

Posthuset förlorade därmed sin ursprungliga funktion. Samtidigt försvann en naturlig mötesplats i det gamla samhället. Här stod tidigare också en telefonkiosk och en bänk.

Posthuset rustas upp

När posthuset stått oanvänt ett eller annat år, kontaktades postverket, som förklarade sig varken ha intresse eller ansvar för huset. I stället togs ett lokalt och spontant initiativ till att rädda den unika lilla byggnaden för framtiden.

I början av 1990-talet gick några närboende samman under namnet ”Posthusets vänner” för att i samråd med samhällsföreningen gemensamt renovera posthuset och hålla det i stånd. Delar av väggarna byttes ut, luckorna reparerades och taket lades om med nya vindskivor, en hängränna av trä och gammalt taktegel. Hela huset med luckor och fönster målades om. De emaljerade nummerskyltarna ersattes med nyttillverkade och en skylt med en kort posthistorik sattes upp.

Varje år har olika åtgärder vidtagits för att bibehålla posthusets yttre skick och utseende. Invändigt finns de ursprungliga facken i orört skick.

Byggnaden är ovanlig i Sverige och har blivit dokumenterad på Postmuseet i Stockholm. Bohusläns museum har gjort bedömningen att den skulle kunna byggnadsminnesförklaras.

Posthuset speglar en gången tid på Stocken. Man kan betrakta det som en liten museibygnad. Posthuset tillhör och är en del av Stockens samhälle och förvaltas av Föreningen Stocken.

Gerhard Peterson – Jan Tullberg